

PŘEKLADATELSKÉ POSTUPY PROCÉDÉS DE TRADUCTION

Jen v omezené míře můžeme při převodu mezi francouzštinou a češtinou, tedy dvěma jazyky typologicky odlišnými, užít doslovného překladu (*traduction littérale, le mot-à-mot*), v němž si přímo odpovídají jednotlivé lexikální jednotky i slovní druhy:

Quelqu'un sonne. C'est le facteur. Il apporte une lettre.

Někdo zvoní. Je to listonoš. Přináší dopis.

Daleko častěji musíme pro vyjádření téhož sdělení v cílovém jazyce užít jiného překladatelského postupu, nebo ještě častěji kombinace několika postupů. Probereme si ty nejjzákladnější.

TRANSPOZICE – TRANSPOSITION

A TRANSPOZICE SLOVNÍHO DRUHU. (*forme de permutation*) TRANSPOSITION D'UNE PARTIE DU DISCOURS

Tato transpozice spočívá v tom, že týž sémantický obsah je vyjádřen v cílovém textu jiným slovním druhem než v originálu.

a) Jednoduchá (simple)

Une robe de soir Večerní šaty (substantivum > adjektivum)

Des blessés graves Těžce ranění (adjektivum > adverbium)

Ça le rendait furieux Přivádělo ho to k zuřivosti (adjektivum > substantivum)

Transpozice může být povinná (obligatoire) nebo nepovinná (facultative): Son visage était tout à coup livide, pétrifié. Jeho tvář byla najednou zsinalá, zkamenělá. Nebo (lépe): Jeho tvář náhle zesinala, zkameněla.

b) Dvojnásobná (double) popřípadě několikanásobná (multiple)

Il travaillait avec une grande précision. Pracoval velmi přesně. U dvojnásobných transpozic bývá jedna primární (základní, de base), zde: précision přesně (Il travaillait avec précision. Pracoval přesně.), druhá sekundární (závislá, non-auto-nome), zde: grande velmi (une grande précision velmi přesně).

Příklad trojnásobné transpozice: Il continue son éducation musicale. Stále se vzdělává v hudbě. (sloveso continue > adverbium stále, substantivum éducation > sloveso vzdělává, adjektivum musicale > substantivum hudba)

Při dvoj- nebo vícenásobné transpozici mohou větné členy změnit svou závislost: Il l'interrogea du regard. Zadíval se na ni tázavě. – Après une nuit de voyage... Po noční cestě... Řídící členy interrogea, une nuit se staly závislými (tázavě, noční), závislé du regard, de voyage se staly řídicími (Zadíval se, Po cestě). Tomuto postupu se někdy říká chassé-croisé (záměna, rošáda).

B TRANSPOZICE SYNTAKTICKÁ – TRANSPOSITION SYNTAXIQUE

Při této transpozici mění větné členy (termes de proposition) svou funkci, sloveso může změnit rod (pasivní v aktivní nebo naopak) a to, co je v jednom jazyce vyjádřeno větným členem, může být vyjádřeno vedlejší větou.

a) Transpozice pasivum \geq aktivum

Il fut réveill \acute{e} par les enfants. *Vzbudily ho děti.*

Pasivní konstrukce se změnila v aktivní, podmět il byl transponován v předmět ho, příslovečné určení původce děje (complément d'agent) par les enfants v podmět děti.

Les fleurs jonchaient les trottoirs. *Chodníky byly vystlány květinami.* Zde se naopak francouzská aktivní konstrukce změnila v českou pasivní.

b) Transpozice větný člen \geq vedlejší věta (un terme de la proposition \geq proposition subordonnée) Jádrem tohoto postupu bývá transpozice substantivum \geq sloveso.

C. objekt předmět \geq věta předmětná

Je ne regrette pas mon refus. *Nelituji, že jsem odmítl.*

– příslovečné určení času \geq věta časová

A votre arrivée ici ... *Když jste sem přijel ...*

– přísl. určení způsobu \geq věta způsobová

On peut marcher à volonté. *Člověk může chodit, jak se mu zachce.*

– přívlastek neshodný (complément de nom) \geq věta přívlastková

J'ai un plan d'organisation ... *Mám plán, jak to zorganizovat ...*

C TRANSPOZICE FRANCOUZSKÉHO PODSTATNÉHO JMÉNA DO ČEŠTINY

Ve srovnání s jinými jazyky má francouzština poměrně větší frekvenci substantiva; říká se o ní, že má nominální charakter. Francouzské substantivum často vyjadřuje děj: lors de son arrivée – *když přijel*, nebo vlastnost: un air de fête – *slavnostní vzhled*. V češtině se mnohem častěji vyjádří slovesem to, co ve francouzštině podstatným jménem:

Ils préfèrent une bouderie à l'effort de la conversation.

Raději se tváří uraženě, než by se pokusili spolu hovořit.

Pokud máme ve francouzštině možnost synonymního vyjádření, pak formulace verbální spadá spíše do stylu hovorového, je rozvláčnější, někdy neobratná; nominální vyjádření je sevřenější, elegantnější; užívá se mj. v tzv. úředním jazyce (langue administrative):

Ils cédèrent à une promesse formelle d'impunité. (Ils ont cédé, parce qu'on leur a promis formellement qu'ils ne seraient pas punis.) *Ustoupili, protože jim bylo výslovně slíbeno, že nebudou potrestáni.*

Při překládání nesmíme mechanicky přenášet způsob vyjadřování, typický pro určitý jazyk, do jazyka jiného. Tak při překladu do češtiny uvážíme, zda by verbální vyjádření nebylo přirozenější než nominální, a naopak při překladu do francouzštiny nezapomeneme, že verbální vyjádření můžeme často vhodněji nahradit nominálním.

je všechny vyvěsili. Pak se mě zeptal, mám-li legitimaci. Nikdy jsem o ničem takovém neslyšel. Je to taková kartička, kam zprostředkovatelna potvrzuje, že žadatel má trestní rejstřík v pořádku a hledá práci „v dobrém úmyslu“. Tento obrat mi připadl směšný; nedovedl jsem si představit, že by někdo mohl hledat práci „ve špatném úmyslu“.

Abych dostal legitimaci, musel jsem absolvovat osobní pohovor. Tato perspektiva mě příliš nenadchla. Ale protože jsem byl dost unavený, sedl jsem si na lavici vedle svého nového známého a čekal. Před námi bylo dobrých patnáct jiných nezaměstnaných. Volali jednoho po druhém a my ostatní jsme se vždycky o kousek pošoupli po dřevěné lavici, která byla následkem tohoto styku se zadní částí našich kalhot pěkně vyleštěná. Můj soused upadl v mlčení. Zřejmě byl nervózní. Obával se, že mu neorazítkují legitimaci. Vzpomínám si, že jsem si zapálil cigáro a párkrát zatáhl. Pak jsem usnul.

(Přeložila E. Janovcová)

PŘEKLADATELSKÉ POSTUPY, POKRAČOVÁNÍ *PROCÉDÉS DE TRADUCTION, SUITE*

KONCENTRACE (CONCENTRATION) DILUCE (DILUTION)

Tyto dva postupy jsou druhem transpozice, při níž dochází k zúžení nebo naopak k rozšíření textu. Význam (obsah), který je v jednom jazyce vyjádřen jedním slovem, jsme někdy nuceni při překladu „rozředit“ (diluer) do dvou i více slov (diluce), nebo naopak nám cílový jazyk dává možnost shrnout jedním slovem to, co bylo v originálu řečeno slovy dvěma či několika (koncentrace).

Příklady (z hlediska češtiny koncentrace, z hlediska francouzštiny diluce)

d'un air obstiné	<i>umíněně</i>
un rouge à lèvres	<i>rtěnka</i>
de mauvais goût	<i>nevkusný</i>
faire irruption	<i>vrhnout</i>

POZN.: Nebereme v úvahu členy a jiná pomocná slůvka; rovněž sem nespádají jevy, které přímo vyplývají z gramatického systému, jako delší il a été, il avait été proti kratšímu byl, plus grand proti větší, ne pas manger proti nejíst, nebo naopak je travaillerais proti буду pracovat, je travaillerais pracoval bych, apod.

Vzhledem k analytičnosti francouzštiny a syntetičnosti češtiny a její větší schopnosti tvořit derivací nová slova dochází ve větší míře ke koncentraci směrem do češtiny:

la mise en chantier	<i>rozestavěnost</i>
le lieu de travail	<i>pracoviště</i>

Také české sloveso může díky svému bohatému vidovému systému často stručněji vystihnout to, k čemu francouzština potřebuje několik slov:

Il a écarté les bras en arrière.	<i>Zapažil.</i>
Il a fait un bond en avant.	<i>Přiskočil.</i>

O koncentraci můžeme mluvit u českých deminutiv v protikladu k francouzským výrazům, utvořeným pomocí adjektiva petit:

un petit livre knížka
un tout petit garçon chlapec

Takové postupy, které vycházejí z rozdílné struktury obou jazyků, můžeme nazvat strukturální. Koncentrace a diluce, které vycházejí z lexikálního významu slov, můžeme nazvat lexikální. Dochází k nim např. tehdy, když překladatel blíže vysvětluje nebo opisuje slovo, které nemá v cílovém jazyce jednoslovný ekvivalent:

Je vous ai fait chauffer un bain. *Dala jsem vám ohřát vodu na koupel.*
On m'enfermait dans la lingerie. *Zavírali mě do skladu s prádlem.*

Překladatelským problémem jsou vždy slova mnohovýznamová (polysémická). Ve snaze zachovat jejich víceznačnost se překladatel někdy uchyluje k diluci: Étais-je douce? Byla jsem mírná a něžná?

Les deux conversions n'étaient qu'apparentes. *Obě tato obrácení byla jen zdánlivá, povrchní.* (Zaorálek)

Koncentrace či diluce může být povinná, jsme-li z důvodů jazykové stavby či lexikálního systému nuceni takového postupu užít, např.

Il eut un sourire ... *Usmál se ...*

Máme-li možnost volby mezi několika synonymními prostředky, jde o postup nepovinný (facultatif). Rozdíl pak může být stylistický:

Její sourozenci byli už po smrti.

Ses frères et soeurs étaient maintenant morts.

Směrem do francouzštiny zde jde o diluci povinnou, protože francouzština nemá jednoslovný výraz pro „sourozenci“; směrem do češtiny by šlo o koncentraci nepovinnou, protože můžeme říci také „Její bratři a sestry ...“

EXERCICES

1. Observez et commentez

J'ai jeté un coup d'oeil au tableau. *Mrkl jsem se na tabuli.* – Il s'agit d'un petit certificat ... *Je to taková kartička...* – Je ne concevais pas ... *Nedovedl jsem si představit ...* – Subir une interview ... *Absolvovat osobní pohovor ...* – Une quinzaine de sans-travail ... *Dobrych patnáct nezaměstnaných ...* – J'ai allumé un cigare et tiré quelques bouffées. *Zapálil jsem si cigáro a párkrát zatáhl.* (24 A)

Ses mouvements tranquilles et puissants le frappaient ... *Jeho klidné, mocné pohyby v něm vzbuzovaly obdiv ...* – ... serait-ce un jour la sienne? ... *Bude to jednou též jeho osud?* (23 A)

*obávat (4)
pociť (dítě)
sisterie*

více významů

více významů

L'UTILISATION DE L'ÉNERGIE ATOMIQUE À DES FINS PACIFIQUES

La première entreprise menée à bien par l'Organisation des Nations Unies au titre du programme «L'atome au service de la paix» a été la réunion, à Genève, en août 1955, d'une conférence technique internationale où d'éminents hommes de science et ingénieurs, venus de 73 pays, ont échangé des renseignements sur les utilisations pacifiques de l'énergie atomique.

En 1968, une Conférence des Etats non dotés d'armes nucléaires s'est tenue à Genève. Elle a adopté plusieurs propositions visant à limiter la prolifération des armes nucléaires et à mettre au point des programmes de coopération pour les utilisations pacifiques de l'énergie atomique, particulièrement dans les pays en voie de développement.

L'Agence internationale de l'énergie atomique exécute des études sur divers aspects de l'énergie nucléaire — sur son emploi dans l'industrie et l'agriculture, sur l'utilisation médicale des radio-isotopes, mais aussi sur les dangers que cette énergie représente pour l'humanité.

MÍROVÉ VYUŽITÍ ATOMOVÉ ENERGIE

První akcí uskutečněnou Organizací spojených národů v rámci programu „Atom ve službách míru“ byla Mezinárodní technická konference, svolaná do Ženevy na srpen 1955; na této konferenci si vynikající vědci a inženýři ze 73 zemí vyměnili informace o mírovém využívání atomové energie.

V roce 1968 se konala v Ženevě Konference států nevlastnicích jaderné zbraně. Přijala několik návrhů na omezení šíření jaderných zbraní a na vypracování programů spolupráce pro mírové využívání atomové energie, a to zejména v rozvojových zemích.

Mezinárodní agentura pro atomovou energii zpracovává studie o různých aspektech jaderné energie — o jejím využití v průmyslu a zemědělství, o použití radioizotopů v lékařství, ale také o nebezpečí této energie pro lidstvo.

(Informační materiál OSN)

ETTOFFEMENT — DÉPOUILLEMENT

- A Francouzské předložky, zejména nejuživanější de a à, jsou oproti českým mnohem vágnější, v některých spojeních fungují už jen jako gramatikalizované částice bez konkrétního obsahu. Proto bývají doplňovány nebo nahrazovány výrazem plnějším, hutnějším, plnovýznamovým. Takové „posílení“ pomocného slůvka se nazývá **étouffement** (étouffer = *naplnit obsahem*). Opačný postup, kdy plnovýznamové slovo nahradíme slůvkem pomocným, vyjadřujícím jen holý

vztah, se nazývá **dépouillement** (*dépouiller = zbavit, připravit oč, svléci*). K étoffement dochází tedy často při překládání do francouzštiny, k dépouillement při překládání z francouzštiny, např. do češtiny. Nejtypičtější případy étoffement předložek:

1. pomocí participe passé

dohoda mezi ČSFR a Francií

články o literatuře

obraz na stěně

2. pomocí participe présent

žena v dlouhých šatech

cesta k řece

návrh na zřízení výboru

3. vztažnou větou

dívka s náušnicemi

léta po osvobození

4. infinitivem

půjdu pro ni sám

pojd' na skleničku

5. substantivem (které často vytvořilo s předložkou předložkové spojení)

cestující do Paříže

letadlo z Londýna

řekl o svém plánu, že...

B O étoffement můžeme mluvit i tam, kde čeština — jazyk flektivní — užije pouze bezpředložkové pádové spojení dvou substantiv:

— **genitiv**

D intriky jeho kolegů

vliv odborových organizací

zásady všeobecného odzbrojení

— **dativ**

dopis mamince

— **instrumentál**

ratifikace dohod Národním shromážděním

Slovesné étoffement umožňuje spojit plynule tři substantivní členy:
schůzky pana X. s ministrem

Zájem věřejného mínění na brzkém zakončení konference

l'Accord conclu entre la Tchécoslovaquie et la France
des articles consacrés à la littérature
le tableau suspendu au mur

une femme portant une robe longue
la route conduisant au fleuve
la proposition tendant à constituer un comité

la jeune fille qui portait des boucles d'oreilles
les années qui ont suivi la Libération

j'irai la chercher moi-même
viens prendre (boire) un verre
s předložkou předložkové spojení
voyageurs à destination de Paris
l'avion en provenance de Londres
il a dit à propos de son plan que...

les intrigues montées par ses collègues

l'influence qu'exercent les syndicats
les principes régissant la réduction générale des armements

la lettre envoyée à maman

la ratification des Accords opérée par l'Assemblée nationale

les rencontres que M. X. a eues avec le ministre

l'intérêt porté par l'opinion publique à l'aboutissement rapide de la Conférence

- C Tak jako jiné překladatelské postupy, s nimiž jsme se dosud setkali, může být i *étoffement / dépouillement* povinné nebo nepovinné, ovšem hranici není vždy snadné přesně stanovit. Opomenutí povinného *étoffement* může zatemnit smysl výpovědi, např.:

la route du fleuve = *cesta řeky* nebo *cesta k řece*

les voyageurs à Paris = *cestující do Paříže* nebo *v Paříži*

Někdy lze v obou jazycích použít obě konstrukce a rozdíl je pak jen stylistický, například:

Une femme sans préjugés

Žena bez předsudků

Une femme ne connaissant pas de préjugés

Žena neznající předsudky

Při překládání musíme dbát, abychom mechanicky nepřenesli z jednoho jazyka do druhého strukturu, které jsou mu cizí. Tak např. by byl na hranici srozumitelnosti – či spíše za ní – doslovný překlad některých českých formulací hromadících substantivní spojení; tady je na místě *étoffement* několikanásobné, kombinované navíc s nominálně-verbální transposicí:

Je třeba využít možností sdělovacích prostředků k objasňování našich stanovisek k ženevským a vídeňským jednáním.

Il faut profiter des possibilités qu'offrent les mass media afin de mettre en lumière nos points de vue au sujet des négociations de Genève et de Vienne.

Hromadění pouhých předložek, zejména několika de za sebou, by bylo neúnosné.

Naopak, překládáme-li do češtiny, připomíná nám *dépouillement* schopnost naší mateřštiny vyjadřovat se stručně, bez zbytečného zprostředkujícího výrazu. Tedy:

Une robe garnie de trois volants

Šaty s třemi volány a nikoli

Šaty opatřené (!) třemi volány

EXERCICES

1. Observez les étoffements/dépouillements et analysez-les

a) – «... d'éminents hommes de science et ingénieurs, venus de 73 pays...»

«... vynikající vědci a inženýři ze 73 zemí...»

– «Elle a adopté plusieurs propositions visant à limiter la prolifération des armes nucléaires...» «Přijala několik návrhů na omezení šíření jaderných zbraní...»

– «... les dangers que cette énergie représente pour l'humanité...» «... nebezpečí této energie pro lidstvo...» (24 B)

b) 1. *Je třeba pokračovat v úsilí o snížení napětí v Evropě.* Il faut poursuivre les efforts visant à la détente en Europe. – 2. *Plán na příští rok je velmi náročný.* Le plan prévu pour l'année prochaine est très exigeant. – 3. *Tu je významný podnět k aktivizaci veřejného mínění.* C'est là une initiative importante en vue de sensibiliser l'opinion publique. – 4. *Všechny delegace vyjádřily uspokojení nad svoláním konference.* Toutes les délégations ont exprimé leur satisfaction à propos de la convocation de la conférence. – 5. *Předložili jsme konkrétní návrhy na omezení zbrojení.* Nous avons présenté des propositions concrètes tendant à la

PŘEKLADATELSKÉ POSTUPY, POKRAČOVÁNÍ

PROCÉDÉS DE TRADUCTION, SUITE

MODULACE – MODULATION

Dalším překladatelským postupem na cestě k adekvátnímu překladu je modulace.

Modulace je obměna ve výpovědi, k níž dochází změnou hlediska, zorného úhlu. Je nutná tam, kde by přímý nebo i transponovaný ekvivalent byl sice gramaticky správný, ale odporoval by duchu cílového jazyka. Modulací se mohou zdůraznit určité (jiné) obsahové příznaky pozorované skutečnosti, může se uplatnit jiná sémantická motivace a dochází i ke změně pojmových kategorií. Odlíšný přístup k realitě se může týkat jednotlivých slov – pak mluvíme o modulaci lexikální, nebo větné struktury – pak mluvíme o modulaci syntaktické.

la branche a deux bras

větev má dvě ramena

il m'avait enseigné ça

naučil jsem se to od něho

Vzhledem k široké problematice, kterou modulace zahrnuje a která se vymyká rámci této učebnice, zastavíme se jen u některých jejích aspektů.

Modulace antonymická – Modulation par contraire négative (opozita)

Renversement des termes

sans équivoque

jednoznačný

il ne parlait plus

upadl v mlčení

elle voulait rester près de moi

nechtěla mě opustit

la tête en bas

vzhůru nohama

Modulace konkrétní \geq abstraktní (concret \geq abstrait)

pozvedla k němu oči K

elle leva vers lui son regard A

tout le monde prêtait l'oreille AK

každý napínal sluch A

Modulace na základě synekdochy (synecdoque):

– část za celek nebo celek za část (une partie pour le tout ou le tout pour une partie)

Mon plan germa dans mon cerveau

v hlavě mi vzkličil plán

– část za část (une partie pour une autre)

il siffla entre ses lèvres

sykl mezi zuby

činnost (action) \geq charakteristika (caractéristique)

Ils sont tapageurs.

Dělají rámus.

Il était bon conducteur.

Řídil dobře.

činnost \geq výsledný stav (résultat de l'action).

Je n'ai plus de cigarettes. V

Došlymi cigarety. C

Ses souliers sont trempés. V

Promáčela si střevíce. C

Modulace aktivum \geq pasivum se liší od prosté syntaktické transpozice tím, že ke změnam gramatickým přistupuje ještě změna lexikální

La cour fut envahie par les élèves.

Žáci vyběhli na dvůr.

Les voyageurs furent immobilisés par la neige.

Sníh zabránil cestujícím pokračovat v cestě.

V syntaktických modulacích se často uplatňují **dvojice souvztažných sloves verbes corrélatifs**), jako: dát – dostat, spatřit – objevit se, ap.

une tartine que lui donnait la bonne *krajič, který dostávala od hospodyně*
l'argent était venu à mon père... *otec nabyl jmění...*

Zvláštním případem souvztažnosti je modulace **zdroj (zvuku) – příjemce (émetteur, émission – récepteur, réception)**

le récits qu'elle fera à sa famille *vyprávění, jemuž bude její rodina naslouchat*

les événements qui vont être relatés *události, o nichž bude čtenář číst*

Modulace vazba osobní – neosobní (construction personnelle – impersonnelle)

Ils avaient de la peine... *Bylo jim těžko... N*

Je saisis bien que... *Je mi jasně, že... N*

Modulovány musí být některé francouzské **vazby, pro které neexistuje v češtině paralela**, např.

– *sciauer, il voir* – **vazba s polopomocným slovesem voir**, se voir + infinitiv nebo participe passé

Ils finiront peut-être par voir arriver *Nakonec jim snad někoho pošlou.*

quelqu'un

Il se voyait écarté pour un temps. *Byl na čas odstrčen.*

– **faktivní vazba se slovesem faire**

Tu vas me faire avoir des ennuis. *Ještě budu mít kvůli tobě mrzutosti.*

Ses pas firent craquer le gravier. *Štěrka mu zaskřípal pod nohama.*

– **vazby se slovesy laisser, rendre**

La blouse sale laissait voir un col de chemise blanc. *Ze špinavé bundy vykukoval bílý límec košile.*

Le pluie rendait les tuiles glissantes. *Tašky byly kluzké od deště.*

– **vazby se slovesy croire (se croire), paraître, sentir (se sentir), sembler, trouver,**

aj.

Elle se croyait déshonorée. *Domnívala se, že je zneuctěna.*

Il se sentait ému. *Dojívalo ho to.*

Il ne semblait s'intéresser qu'à la technique. *Vypadalo to, jako by se zajímal jen o techniku.*

Moi, je le trouve bien laid. *Podle mne je moc ošklivý.*

Modulace může být **povinná nebo nepovinná**. Některé modulace se lexikalizovaly a byly podchyceny slovníky:

Faculté des Lettres *Filozofická fakulta*

cours par correspondance *dálkové studium*

nature morte *zátiší*

Často bývají v jednotlivých jazycích jinak formulovány (modulovány) upozornění či příkazy na veřejných místech:

Ne pas se pencher en dehors. *infinitiv*

E pericoloso sporgersi.

Nenahýbejte se z oken.

Ně vysovyvat'sja iz okon.

Překladatelské postupy se většinou nevyskytují v čisté, „vypreparované“ podobě. Bývají kombinovány, překrývají se, vrství. Někdy překladatel celou větu úplně **přestylizuje**, ať už byl k tomu veden nepřenosnými strukturami nebo stylistickým záměrem:

Večerní město šramotilo jakoby z velké dálky. (Páral)

Le tohu-bohu de la ville, dans le soir, semblait venir de très loin.

Překlad této věty je kombinací modulace s několikanásobnou transpozicí, jak slovně-druhovou (*šramotilo* le tohu bohu, *večerní* le soir, *velké* très, *jakoby* semblait, tak větně-členskou = syntaktickou (podmět *město* neshodný přívlastek *de la ville*, přívlastek *večerní* příslovečné určení *dans le soir*); k tomu přistupuje étouffement z *venir* de.

POZNÁMKA: Všechny uváděné příklady jsou citovány tak, jak byly uveřejněny v české, eventuálně francouzské překladové literatuře. Je třeba vzít v úvahu, že je překladatel volil podle určitého kontextu, který zde nemůže být reprodukován v úplnosti. V mnoha případech je realizovaná varianta jen jedna z možných.

EXERCICES

1. Recherchez les modulations opérées et commentez-les. Dites si la modulation est obligatoire ou facultative. Proposez d'autres variantes.

a) Texte 25 A, Le secret perdu dans l'eau

«J'étais enivré par l'orthographe...» «... mon père y était peu habile...» «... que je n'étais plus intéressé à l'entendre raconter...» «Je marchai derrière lui sans parler...» «Je ne comprenais pas...» «... Il faut apprendre à choisir.» «Mon père déplia la lame de son canif...» «... Il exhiba le rameau qui avait la forme...» «Sous mes doigts serrés, l'aulne se tordait...» «Mon père vit que j'allais la laisser tomber...» «... s'il m'avait réveillé pendant un rêve...» «... on pourrait boire dedans...» «J viens de t'enseigner...» «C'est mon père qui m'avait enseigné ça...» «C'est pas une chose qui s'apprend à l'école...»

b) Texte 24 A, «En quête de travail»

«Bref, rien de bien tentant...» «L'espace manquait pour les afficher...» «C'était la première fois que j'en entendais parler.» «... le postulant n'a pas de dossier criminel...» «Le type ne parlait plus. Il semblait nerveux.» «... de ne pouvoir estampiller sa carte.»

2. Modulation antonymique

a) Observez et commentez:

1. C'est faux! *To není pravda!* — 2. Georges n'a fait aucun bruit en entrant. *Jiří vešel docela tiše.* — 3. Ce n'étais pas un homme du commun. *Byl to nějaký lepší člověk.* — 4. Je résolu de vendre chèrement ma peau. *Rozhodl jsem se, že svou kůži neprodám lacino.* — 5. Mon organisme supporte difficilement la bière. *Můj organismus nesnáší dobře pivo.* — 6. Tu n'est jamais là. *Jsi pořád pryč.* — 7. Il ne répliqua pas. *Zůstal zticha.* — 8. Les lumières électriques restaient allumées toute la nuit. *Elektrické svítlny nezhasínaly ani v noci.*

b) Traduisez en tchèque de deux façons différentes

● Lucie est moins grande que Renée. → *Lucie není tak velká jako Renée. Lucie je menší než Renée.*

1. Le français est moins difficile que l'anglais. — 2. La gare est moins éloignée que l'aérodrome. — 3. Ces oranges sont moins chères que celles que j'ai achetées hier.

Zatímco paní učitelka pokračovala ve výkladu, my jsme se klouzali. Bylo to senzační, jelikož tam byly naleštěné dlaždice a bezvadně to klouzalo. Klouzali jsme se všichni kromě paní učitelky, která k nám byla otočená zády a vysvětlovala nějaký obraz, a Celestýna, který je mazánek paní učitelky, stál vedle ní, poslouchal a dělal si poznámky. Vendelín si s námi taky nehrál. Stál před obrazem, na kterém byly namalované ryby, bifteky a ovoce. Díval se na to a oblizoval se.

(Přeložila Tamara Sýkorová)

VĚTNÁ SYNONYMIE, VĚTNÉ TRANSFORMACE

SYNONYMIE SYNTAXIQUE, TRANSFORMATION DE LA PHRASE

Totéž sdělení můžeme obvykle vyjádřit několika synonymními formulacemi. Takové obměny v rámci jednoho jazyka nazýváme transformacemi. Příklad:

„Hlavním předmětem jednání obou ministerských předsedů byla hospodářská spolupráce obou zemí.“

„Oba předsedové vlády projednávali především otázku hospodářské spolupráce obou zemí.“

„Rozhovory obou ministerských předsedů se týkaly zejména spolupráce obou zemí v oblasti ekonomiky.“

V těchto třech formulacích zůstal obsah sdělení nezměněn, i když se změnil pořádek slov, zaměnily se větné funkce (např. podmět je pokaždé jiný) a byly provedeny některé lexikální změny (rozhovory – jednání – projednávat, hlavní – především – zejména, hospodářský – v oblasti ekonomiky, ministerští předsedové – předsedové vlády).

Také při překládání se nabízí obvykle celá řada synonymních variant. Příklad: „Výuce cizího jazyka na školách tohoto typu by se měly věnovat alespoň čtyři hodiny týdně.“

1. *varianta*: L'enseignement d'une langue étrangère aux écoles de ce type devrait comporter quatre heures par semaine au moins. *résultat → semaine*

2. Les écoles de ce type devraient consacrer à l'enseignement d'une langue étrangère quatre heures par semaine au minimum. *minimum → semaine*

3. Le nombre d'heures consacrées à l'enseignement d'une langue étrangère ... ne devrait pas être inférieur à quatre heures hebdomadaires.

4. Une langue étrangère devrait être dispensée par les écoles de ce type pendant au moins quatre heures par semaine. *rozdělen přeložila*

5. Quatre heures hebdomadaires au minimum devraient être consacrées à l'enseignement d'une langue étrangère dans les écoles de ce type. (Un minimum de quatre heures...) etc.

nejprve nejprve

EXERCICES

1. Transformation de la phrase

a) Analysez et déterminez les transformations lexicales et syntaxiques opérées dans les cinq variantes françaises de la phrase ci-dessus

„Výuce cizího jazyka na školách tohoto typu...“ (Exposé)